

Tisdagen den 22 Mars 1870.

Kammaren sammanträdde kl. 6 e. m.

Justerades protokollet för den 10 dennes.

Jemlikt Kammarens den 10 dennes fattade beslut företogs nu till afgörande Banko-Utskottets Utlåtande N:o 4, i fråga om användande af bankovinsten.

Herr Ekman, Johan Jakob: Under de tre sednaste Riksdagarne har frågan om bankovinstens användande blifvit så vidlyftigt debatterad, att jag anser det vara olämpligt att nu upptaga Kammarens tid med ett längre anförande, utan vill jag, intilldess sig visar, om diskussionen äfven denna gång kommer att taga en större omfattning, inskränka mig till anhållan om bifall till den af mig jemte fyra andra ledamöter af denna Kammare inom Utskottet afgifna reservation, som går ut på att till statsverket öfverlemnna *hela* den för år 1869 upplupna bankovinsten; och yrkar jag derföre, att Kammaren måtte besluta, att Riksbankens under år 1869 upplupna vinst, 1,642,930 R:dr 94 öre, må anvisas till Riksgäldskontoret för Statens allmänna behof, att från Riksbanken utbetalas under år 1871 å tider, som Banko-fullmäktige ega bestämma.

Herr Hasselrot: Vål inser jag, att privatbankerna under närvarande förhållanden äro icke allenast nyttiga, utan snart sagdt nödiga för upprätthållande af den allmänna rörelsen i landet, och att ett plötsligt indragande af dessa banker skulle verka icke blott skadligt utan jemväl ruinerande. Men det är emellertid möjligt, att den mening, som förr inom Representationen gjort sig gällande, eller att privatbankerna kunna och böra ersättas genom filialbanker i en eller annan form, ännu en gång vinner seger och kan föranleda indragning af privatbankerna. Det är äfven tänkbart att, för den händelse privatbankerna för framtiden icke lemna större utdelning än under de sednare åren, eller i medeltal 6 å 7 procent, — delegarne i dessa banker icke i längden finnas hågade att, af patriotism, såsom man sagt, uppoffra sig för bankerna och att till följd deraf en och annan af dem kan komma att upphöra.

Jal det är icke ens omöjligt att i en ej aflägsen framtid till och

med i denna Kammare kan komma att blåsa en helt annan vind i privatbanksfrågan, än den nu rådande; och under alla dessa eventualiteter synes mig klokheten bjuda, att man sträfvar att förstärka Riksbanken, på det att denna, derest en förändring i afseende å vårt privatbankssystem kommer att inträda, måtte kunna upptaga och ersätta privatbankernas rörelse. Af sådan anledning och på det de tvister med afseende på bankovinstens användande, som hittills ständigt vid våra riksdagar återkommit, omsider måtte upphöra, vore det högeligen önskligt, om man i denna fråga kunde fastställa en så till sägandes oomkallrunklig princip och beslöte, att af bankens upplupna vinst skulle t. ex. tre fjerdedelar användas till fyllande af statsverkets behof, men deremot den återstående fjerdedelen ovilkorligen reserveras till Riksbankens förstärkande.

Jag tager mig därför friheten hemställa, att Kammarerna måtte biträda det af Medkammarerna utan votering fattade beslut att, i enlighet med Herr Agardhs i afgifven reservation framställda förslag, "75 procent af 1869 års vinstmedel må anvisas för Statens allmänna behof — och således att af vinstsumman 1,642,930 R:dr 94 öre för år 1869 måtte anvisas 1,232,198 R:dr 21 öre — och återstående 25 procent reserveras åt banken; samt att den således anvisade summan må under år 1871, å tider som bankofullmäktige ega bestämma, till Riksgälds-kontoret öfverlemnas."

Herr De Maré: På sätt den förste värde talaren redan omnämmt, har förevarande fråga under de tre sednaste riksdagarna blifvit så vidlyftigt debatterad, att man kan inskränka sig till att allenast angifva det yrkande, hvartill man vill komma. Emellertid anser jag mig böra med några ord omförmåla de motiv, som föranleda mig att tillstyrka bifall till Banko-Utskottets ifrågavarande förslag.

Såsom jag redan vid föregående Riksdagar framhållit, utgår jag från den åsigt, att Riksbanken i likhet med andra bankanstalter bör af sin årliga behållning afsätta en del för att kunna möta oberäkneliga eventualiteter. Ingen kan bestrida, att icke Riksbanken är fullt solid. Men denna soliditet hvilar på en grundfond af 25 millioner, som i sjelfva verket icke synes, ty i denna grundfond inbegripes ett

högst betydligt belopp i obligationer, hvilka icke alla ega så högt värde, som det, hvartill de finnas upptagne.

Jag vill icke att hela bankovinsten skall reserveras till Riksbankens förstärkande. Ej heller biträder jag den af den siste värde talaren förordade åsigt, att en fjerdedel deraf skulle reserveras. Jag vill blott, att *något* skall för nämnda ändamål afsättas, och nöjer mig i sådant hänseende med hvad Banko-Utskottet föreslagit. Om man en gång för alla bestämde, att till Riksbankens förstärkande årligen skulle reserveras, icke en qvot, utan en öfverskottssumma, tror jag att dermed vore vunnet ganska mycket, ty Regeringen visste då, vid upprättandet af sitt förslag till budget, huru mycket af bankovinsten kunde för statsregleringen påräknas. I allmänhet har bankovinsten utgjort något mer än en och en half million, och det kunde därför vara skäl att bestämma, att af bankovinsten en och en half

million skulle till Riksgälds-kontoret aflemnas för att användas till Statens allmänna behof, men deremot den summa, hvarmed bankovinsten öfverstege nämnda en och en half million, reserveras till Riksbankens förstärkande.

Att, såsom den förste värde talaren påyrkat, öfverlemnas hela bankovinsten till Riksgälds-kontoret, synes mig högst betänkligt ej blott derföre, att en del af vinsten alltid bör reserveras, utan jemväl derföre att, i händelse Första Kammaren stadnade i ett sådant beslut och den gemensamma voteringen således komme att gälla å ena sidan hela bankovinsten och å andra sidan 75 procent deraf, såsom Andra Kammaren beslutat, så kunde mängden, som, i likhet med mig, anser att $1\frac{1}{2}$ million bör för statsverket användas, finna sig föranlåten att ansluta sig till det alternativet, som måhända är mindre fördelaktigt för åstadkommande af jemnvigt i statsregleringen.

Jag anhåller om bifall till Banko-Utskottets förslag.

Herr Hammar: Då jag på sätt och vis varit upphofsman till det förslag, som, enligt hvad Banko-Utskottets föreliggande Betänkande utvisar, omfattats af Utskottets majoritet, torde det vara mitt åliggande att angifva grunden, hvarpå detta förslag stöder sig. Denna grund är helt enkelt att söka i den omständighet, att Kongl. Maj:t tillstyrkt Riksdagen att af bankovinsten använda $1\frac{1}{2}$ million till fyllande af statsverkets brist. Visserligen erinras uti en af åtskilliga ledamöter af denna Kammare afgifven reservation, att anledningen, hvarför allenast $1\frac{1}{2}$ million af bankovinsten utaf Kongl. Maj:t äskats till betäckande af Riksgälds-kontorets utgifter, vore den, att, vid aflåtandet af Kongl. Maj:ts Proposition om statsverkets tillstånd och behof, bankovinstens belopp icke var till siffran känd; men om man besinnar, att, äfven om utaf bankovinsten användes $1\frac{1}{2}$ million till statsverkets behof, i allt fall till fyllande af dess brist erfordrats en förhöjning af 30 procent af inkomsten efter andra artikeln, vid hvilket förhållande skilnaden mellan $1\frac{1}{2}$ million och bankovinstens sedermera utrönta verkliga belopp icke skulle kunnat i annan mån inverka på uppgörandet af statsregleringen, än att fyllnadsbeloppet af bevillning utgjort $22\frac{3}{4}$ dels procent, om hela bankovinsten tagits i beräkning i stället för det nu påräknade vida jemnare beloppet af 30 procent, så vågar jag antaga, att Kongl. Maj:t, jemväl för den händelse bankovinstens belopp varit känt vid tidpunkten för aflåtandet af den Kongl. Propositionen, skulle begärt allenast den nu äskade och af Banko-Utskottet föreslagna summan. Af denna anledning ansåg jag mig icke kunna biträda deras åsigt, som ville, att hela bankovinsten skulle för statsverkets behof användas. Men anorlunda hade förhållandet gestaltat sig om fråga uppstått, att till fyllande af statsbristen använda icke blott hela bankovinsten, utan dessutom en från föregående år reserverad och i Riksbanken innestående behållning af 739,053 R:dr 64 öre, som, enligt min öfvertygelse, banken utan olägenhet kunnat undvara; ty hade denna summa jemte hela bankovinsten disponerats för statsverkets behof, då hade någon förhöjning af allmänna bevillningen icke erfordrats, utan statsregleringen ändock kunnat ordnas. Att Riksbanken utan olägenhet

kunnat afstå såväl hela 1869 års bankovinst som förutnämnda besparing, synes mig vara uppenbart, då banken, med en grundfond af 25 millioner och hela nationen såsom solidariskt förbundne delegare, i allt fall måste anses tillräckligt stark, både för att uppfylla sitt ändamål och sina förbindelsers fullgörande.

Uti den af några reservanter af Andra Kammaren omfattade åsigt, att den princip borde fastställas, att under alla förhållanden en viss procent af bankovinsten skulle för statsverket disponeras och återstoden reserveras, har jag icke kunnat instämma, dels emedan statsverkets behof under olika år kan vara ganska olika, dels ock derföre, att det torde vara mindre lämpligt, att denna Riksdag fattar ett beslut, som en kommande Riksdag måhända anser sig icke böra efterlefva. Då emellertid meningarne inom Utskottet tycktes vara temligen jemnt fördelade emellan å ena sidan att lemna hela bankovinsten och å andra sidan att lemna blott en viss procent, föreföll det mig som om, till undvikande af frågans lösning genom slumpen i form af den förseglade sedeln, en lämplig förmedling borde ega rum genom förslaget att, i enlighet med Kongl. Maj:ts Proposition, till fyllande af statsverkets behof skulle anvisas 1,500,000 R:dr. Sedan ärendet förevarit inom Utskottet, hafva visserligen förhållandena något förändrats, emedan Hufvudtitlarne derefter blifvit genomgångna, dervid åtskilliga afprutningar egt rum ehuru inga nya utgifter beslutats, men i betraktande af den fyndighet Stats-Utskottet vid denna riksdag ådalagt i att anvisa på "reserverade medel" och Bevillnings-Utskottet i uppletande af beskattningsföremål, som bättre än andra artikeln tålte förhöjning, betvivlar jag icke, att ju den slutliga statsregleringen kan försiggå utan att bankovinsten derför tages i anspråk i större mån än som af Utskottet föreslagits; hvarföre jag tillstyrkt, att Utskottets förslag måtte af Kammaren antagas.

Friherre Tersmeden: Så långt jag minnes tillbaka har frågan om användande af bankovinsten utgjort ett ständigt föremål för allvarliga strider. Innan banken förvärfvat den betydliga grundfond, som den nu lyckligtvis eger, var denna strid, enligt min åsigt, i allo berättigad från den sidan, som påyrkade, att vinsten skulle reserveras till bankens förstärkande. Men sedan numera banken lyckligtvis hunnit till denna grundfond synes mig att man väl måste låta sig angeläget vara att bibehålla grundfonden oförminskad, men att deremot ingen anledning förefinnes att ytterligare öka denna grundfond. Hvertill skulle också dessa penningar användas? Skulle man köpa obligationer, eller skulle man använda dem för en ökad lånerörelse? I det sednare hänseendet förekommer dock, att banken redan har svårighet att få alla sina derför afsedda medel utlånade och har betydliga fonder liggande outlånta. Å andra sidan veta vi nogsamt, att Staten mycket väl behöfver förökade tillgångar till att bestrida utgifterna, och då frågas, om det kan vara skäl att underlåta att anlita redan befintliga tillgångar, för hvilka man icke har lämpligare användning. Utaf Banko-Utskottets Betänkande inhemtas, att förutom 1869 års bankovinst, 1,642,930 R:dr 94 öre, finnes från derförutgående år ett odisponeradt vinstbelopp af 739,053 R:dr 64 öre, eller tillhoppa 2,381,984 R:dr 58

öre. Derest utsigt förefunnnes, att ett förslag om öfverlemnaude till statsverket af hela detta belopp kunde blifva Riksdagens beslut, skulle jag ovilkorligen yrka derpå; men då Andra Kammaren med stor majoritet beslutat, att till statsverkets behof skulle användas blott fjädelar af 1869 års bankovinst och resten reserveras, samt det således icke är någon förhoppning att kunna genomföra ett förslag om afstående af hela vinstsumman, återstår för mig blott valet emellan den af Utskottet föreslagna summa och den som påyrkats af en del reservanter af denna Kammare, eller hela 1869 års bankovinst. Och då tror jag större utsigt förefinnes att vid en blifvande gemensam votering få det af Utskottet föreslagna belopp antaget, enär detta innebär en medelvåg emellan nämnde reservanters förslag och Andra Kammarens beslut, hvarföre jag af detta skäl biträder Banko-Utskottets förslag.

Herr Rydqvist: Då i denna fråga icke mindre än fyra olika meningar gjort sig gällande, nemligen den som omfattats af Utskottets flertal, samt de som innehållas i de trenne olika reservationerna, utbeder jag mig att med några ord få tillkännagifva, hvilkendera af dessa meningar jag anser mig böra biträda.

Vid slutet af år 1834, sedan utvexlingen enligt 1830 års lag om myntbestämningen börjat, egde Riksbanken ett kapitalöfverskott, fördeladt i grundfond och behållning derutöfver,

i runda tal stort	R:mt R:dr 7,976,000,
25 år derefter, eller vid 1859 års slut, uppgick	
detta öfverskott till	” ” 24,955,000.

Detta för Riksbankens och således för hela landet fördelaktiga resultat hade vunnits derigenom, att Rikets Ständer, såsom på en gång Svenska folkets och bankens målsmän och inseende både behofvet och nyttan af den sednares konsolidering, funnit sig böra gå skonsamt till väga i fråga om anlåtande af den årliga bankovinsten för Statens allmänna behof, samt förthy under 12 af de 25 åren 1835—1859 icke anslagit något af denna vinst till nämnda behofs fyllande. Hela beloppet af de anslag, som under dessa 25 år anvisades af bankovinsten under rubriken "Riksgäldskontorets behållning", uppgick således blott till R:dr 20,234,000, eller i medeltal till ” 809,200.

Men äfven denna, relativt mindre betydande påkänning ansågs ännu i sednare hälften af 1850-talet, innan privatbanksintresset hunnit blifva öfvermäktigt, vara vida starkare än Riksbanken kunde tåla vid. En högt värderad, med bankväsendet särdeles förtrogen, numera af liden ledamot af Ridderskapet och Adeln väckte således motioner vid både 1857 och 1859 årens riksdagar om anslående af minst 1,000,000 R:dr af bankens årliga vinstmedel till en särskild reservfond för bankens konsolidering, att på uppgifvet sätt disponeras och förräntas, och ehuru dessa motioner icke vunno Rikets Ständers bifall, medförde de dock den för Riksbanken helsosamma verkan, att åtrån och ifvern att åtkomma dess vinstmedel stäffjades icke obetydligt. Följden blef således den, att banken fick behålla och för egna ändamål använda hela nettovinsten för år 1859 samt att för de tre

åren 1860—1862 anvisades sammanlagdt allenast en million af dessa vinster för allmänna behof.

Sedan dess hafva åsigtterna hos Representationen eller, med andra ord, hos Riksbankens målsmän förändrats högst betydligt. Jag nämnde nyss, att medeltalet af anslagen på bankovinsten utgjorde under de 25 åren 1835—1839 R:dr 809,200. Under de derpå följande 10 åren 1860—1869 har detta

medeltal uppgått till	”	1,469,500,
under de sednaste 7 åren 1863—1869 till	”	1,956,500.

Numera har man kommit så långt, att för Statens allmänna behof af Riksdagen på bankovinsten disponerats, år 1867 3,500,000 R:dr och sistlidet är en lika summa, motsvarande, vid hvaradera tillfället, i det närmaste tvänne års behållningar.

Nu vill jag visserligen icke bestrida, att statsverkets ställning sedan länge, i följd af det finansiela system, som hos oss blifvit det rådande, varit så beskaffad, att, för undvikande af förhöjd beskattning under vissa rubriker, sedan man utan skäl och utan behof efterskänkt eller minskat den på andra, bankovinsten måst i betydlig mån anlitas. Men icke kan jag derföre tillsluta mina ögon för de betänkliga tilldragelser, som sålunda timat, och uraktlåta att höja min röst mot fortsättandet af detta system, att år för år beröfva banken hela dess behållna vinst. Visserligen är sannt, hvad en värd talare nyss yttrat, att oaktadt de högst dryga utbetalningar, som Representationen på banken i sednare åren anvisat, hans förmåga att fullgöra alla sina förbindelser ändock ej är minsta tvifvel underkastad. Detta lyckliga förhållande har likväl sedan länge egt rum och är en följd af de kloka åtgärder, beträffande bankens konsolidering, som, på sätt här ofvan visats, den förra Representationen, Rikets Ständer, vidtog. Nutiden åter har inslagit en motsatt väg. Sålunda egde Riksbanken vid 1865 års slut ett kapitalöfverskott å R:dr 30,295,200. Detta öfverskott hade åter nedgått vid 1869 års

slut till	”	28,850,800.
och förthy minskats på denna korta tid med cirka	”	1,444,400.

Måne ej ett sådant förhållande bör med skäl ådraga sig bankens målsmäns uppnärksamhet? Dessutom är denna bank icke blott en vaxelbank med skyldighet, i främsta rummet, att upprätthålla realisationen. Han har flera andra funktioner än denna, och i samma mån han konsolideras, hans förmåga ökas, att såsom en stor bank, eller en bank med flera fonder och resurser, verka för och ingripa i de allmänna penningeförhållandena, desto mera välgörande blir hans inflytande på hela landet. *Denna* banks hufvudändamål är nemligen icke och får icke vara, att skörda så stor räntevinst, som omständigheterna möjligen må medgifva, att således under svåra och betryckta penningtider uppjaga utlåningsräntan till det högsta möjliga och utsuga näringsidkarne. Tvärtom bör han vara en regulator af räntefoten, när denna oskäligt vill stegras, och *kan* blifva det, till oberäknelig lycka för landet, om Riksdagen låter honom småningom ytterligare konsolidera sig, så att han slutligen må kunna, i likhet med främmande stora, så kallade nationalbanker, verksamt uppträda för att

hejda det privata penningeintressets alltför oförsynta vinstbegär. Af dessa skäl anser jag det desto heldre vara vår pligt att låta Riksbanken få behålla åtminstone en del af dess årliga nettovinst, som åtskilliga tecken antyda, att den tidpunkt måhända icke är aflägsen, då sådana anlopp mot Riksbanken skola göras, att han behöfver vara väl rustad för att dem behörigen emotstå. Jag påyrkar således bifall till det förslag Herr Agardh med flere framställt i deras reservation mot Banko-Utskottets förevarande Betänkande, eller att 25 procent af 1869 års vinstmedel må reserveras åt banken, och vill slutligen här upprepa de minnesvärda ord den af mig förut omnämnda representanten år 1859 ställde till Ridderskapet och Adeln:

“Låt om oss tänka på framtiden. Den eger intet annat stöd än vårt förstånd och våra hjertan. Den är stum ännu, men dess tid kommer att döma oss.”

Herr Reutersvärd: Det förefaller mig besynnerligt att såsom Herr Ekman föreslagit, man redan innan hokslutet vore färdigt, eller åtminstone behörigen revideradt, skulle till sista öret uttaga bankens vinst och jag tror icke att enskilda bankbolag gå till våga på det sättet. Emellertid hoppas jag, att Första Kammaren icke vill beträda en sådan bana. Att jag för min del helst sluter mig till den åsigt, som gjort sig gällande inom Andra Kammaren, behöfver jag icke säga, då jag vid föregående riksdagar ständigt röstat för, att en del af bankovinsten måtte reserveras för bankens eget behof. Men under nu varande förhållanden och då den af Kongl. Maj:t föreslagna summan verkligen erfordras till fyllande af Statens behof, ber jag dock få öppet förklara, att, i händelse Första Kammaren biträder Utskottets förslag, äfven jag gör det, men skulle pluraliteten inom Kammaren biträda Herr Ekmans med fleres förslag, kommer jag, och troligen många med mig, att sluta oss till den mening, som segrat inom Andra Kammaren.

I enlighet med hvad jag nu anfört, anhåller jag om bifall till Utskottets hemställan.

Friherre af Ugglas: Frågan om bankovinstens användande förefaller mig vara vid denna Riksdag särdeles enkel, emedan den beror endast på besvarandet af den frågan: för hvilket ändamål äro dessa medel mest behöfliga, antingen för Riksbankens eller statsverkets? Att en sådan tillgång kan med fördel användas för statsverket har tydligt framgått af de sednare dagarnes öfverläggningar; att dessa medel deremot icke behöfvas för Riksbankens konsolidering framgår deraf att, såsom vi veta, bankens tillgångar utöfver dess skulder för närvarande uppgå till ungefär 29,000,000 Riksdaler. Jag antager sålunda, att inom denna Kammare tankarne icke kunna vara delade derom, att åtminstone större delen af bankovinsten bör användas. Frågan inskränker sig då till: huru stor del deraf bör nu anvisas för fyllandet af Statens behof? Hvad beträffar den mening, som äfven här blifvit yttrad, att endast 75 procent af bankovinsten skulle användas, vågar jag lägga den helt och hållet åsido. Jag vill endast undersöka vilketdera af de två öfriga beloppen, an-

tingen det af Kongl. Maj:t föreslagna, eller det hvartill bankovinsten i sjelfva verket uppgått, bör användas. Af Kongl. Maj:ts nådiga Proposition framgår, att Kongl. Maj:t ansett att *hela* bankovinsten borde tagas i anspråk för betäckande af statsbristen. Då beloppet af denna vinst vid den tid den Kongl. Propositionen afgafs icke var till siffran känd, antog Kongl. Maj:t beräkningsvis densamma till 1,500,000 R:dr. Nu har denna vinst uppgått till 1,640,000 R:dr, och för min del är jag visserligen af den mening att det vore klokt att använda hela detta belopp, men i ovisshet om man kan ernå detta mål och af fruktan att genom ett sådant yrkande, om det vunne denna Kammares bifall, äfventyra att vid det slutliga afgörandet erhålla endast det belopp som Medkammaren beslutat anvisa, vill jag icke spanna bågen så högt, utan hemställer att Kamraren ville godkänna Utskottets förslag.

Sedan öfverläggningen härefter förklarats slutad, yttrade Herr Grefven och Talmannen, att under densamma hade yrkats dels bifall till Banko-Utskottets förevarande Utlåtande, dels af Herr Ekman, att Utskottets hemställan måtte bifallas med följande förändrade lydelse: "att Riksbankens under år 1869 upplupna vinst, 1,642,930 R:dr 94 öre, må anvisas till Riksgäldskontoret för Statens allmänna behof, att från Riksbanken utbetalas under år 1871 å tider, som Bankofullmäktige ega bestämma"; och dels slutligen af Herr Hasselrot, att Kamraren skulle fatta följande beslut: "att 75 procent af 1869 års vinstmedel må anvisas för Statens allmänna behof — och således att af vinstsumman 1,642,930 R:dr 94 öre för år 1869 må anvisas 1,232,198 R:dr 21 öre — och återstående 25 procent reserveras åt banken; samt att den således anvisade summan må under år 1871 å tider, som Banko-fullmäktige ega bestämma, till Riksgäldskontoret öfverlemnas."

Härefter framställde Herr Grefven och Talmannen proposition på bifall till Utlåtandet och, då dervid svarades talrika och starka ra jemte några nej, förklarade sig hafva funnit ja öfvervägande.

Justerades ett protokollsutdrag rörande Banko-Utskottets Utlåtande N:o 4.

Anmälades och bordlades Stats-Utskottets Memorial N:o 31, med förslag till sammanjemkning eller voteringspropositioner i anledning af Kamrarnes skiljaktiga beslut uti åtskilliga frågor rörande anslagen under Riks-statens särskilda hufvudtitlar.

Kamraren åtskiljdes kl. 7 e. m.

In fidem

O. Brakel.